

רעוא דרעוין – גילוי הרצון והמתקת הדינים בשורשם

מיוסד על דברי רבינו הגדול קדוש ה' מרן הרמח"ל זי"ע

יו"ל לרגל היומא דהילולא קדישא, כ"ז אייר

בזה"ק באדרבא רבא¹ כתובים דברים נוראים על ענין גילוי הרצון שמתגלה בעת תפילת המנחה בשבת קודש עת רעוא דרעוין, ואשר לכן תיקנו לומר בשעה זו את פסוק 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון'.

והנה לשון הזה"ק "מצחא דגולגלתא רעוא דרעוין רעותא דזעיר אפיין לקבלי ההוא רעותא, והיה על מצחו תמיד לרצון וגו'. והוא מצחא דאקרי רצון, הוא גלוייא דכל רישא וגולגלתא, דמתכסייא בארבע מאה ועשרין עלמין. וכד אתגליא אתקבלא צלותהון דישראל, אימתי אתגליא, שתיק ר"ש, שאל תניינות אימתי, אר"ש לר' אלעזר בריה אימתי איתגליא, א"ל בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא, א"ל מ"ט, א"ל משום דההיא שעתא ביומי דחול תליא דינא לתתא בזעיר אפיין, ובשבתא אתגליא מצחא דאתקרי רצון, בההיא שעתא אשתכיך רוגזא ואשתכח רעוא ומתקבלא צלותא, הדא הוא דכתיב ואני תפילתי לך יי' עת רצון, ועת רצון מעתיק יומין לגלאה מצחא. ובגין כך אתתקן האי קרא למימריה בצלותא דמנחה בשבתא. אר"ש לר' אלעזר בריה בריך ברי לעתיק יומין רעוא דמצחא תשכח בשעתא דתצטריך ליה"².

ובפרשת תרומה³ כתוב בזה"ל, "פתח ההוא טייעא ואמר, ואני תפילתי לך יי' עת רצון אלקים ברב חסדך ענני באמת ישעך. תנינן, אימתי אקרי עת רצון, בשעתא דצבור קא מצלאן וכו', ואי תימא אמאי אתמני האי קרא בצלותא דמנחה דשבת, יאות איהו למהוי בשבת, בההוא צלותא דמנחה, ולא בצלותא דחול, דודאי לאו צלותא דמנחה דשבת כחול, בגין דהא בחול בשעתא דמנחה תליא דינא בעלמא, ולאן איהו עת רצון, אבל בשבת דכל רוגזא אתעדי וכלא אתכליל כחדא ואף על גב דדינא אתער אתבסמותא איהו ועל דא אצטריך קרא דיחודא ליחדא כל דרגין דכד הוי יחודא דינא אתחבר ואתכליל ברחמי ואתבסם כלא וכדין עת רצון כתיב, עת רצון כליל כלא כחדא, ודינא אתבסם בההוא זמנא והוי חדוה בכלא"⁴.

¹ נשא, אדרא רבא, קבט.

² תרגום ללה"ק. המצח של הגולגולת נקרא רעוא דרעוין, כיון שרצון הרצונות נתגלו במצח ההוא. כנגד זה כתוב והיה על מצחו תמיד לרצון וגו', ואותו מצח הנקרא רצון הוא גילוי הראש והגולגולתא המכוסה בארבע מאות ועשרים עולמות. וכאשר מצח הרצון נתגלה, מתקבלות תפילותיהם של ישראל. מתי הוא מתגלה, שתק רבי שמעון. שאל שנית מתי, א"ל רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, מתי הוא מתגלה, א"ל בעת תפילת המנחה של שבת. א"ל [רבי שמעון] מה הטעם, א"ל [ר"א] מפני שבימות החול, בשעה זו, תלוי הדין למטה בזעיר אנפין, ובשבת [דייקא] באותה שעה מתגלה הרצון, באותו זמן, הרוגז שוכך ונמצא שהתפילות מתקבלות. וזה משה"כ ואני תפילתי לך ה' עת רצון, כי עת רצון הוא מעתיק יומין, ומתגלה במצח. ולכן נתקן לאמור פסוק זה בתפילת המנחה בשבת. א"ר שמעון לבנו, ברוך אתה בני לעתיק יומין [ויהי רצון] שיהא מצוי רצון זה בעת שיצטרך.

³ קנו.

⁴ תרגום ללה"ק, תנינן, מתי נקרא עת רצון, הוא בשעה שהציבור מתפללים וכו'. ואם תאמר מדוע נתמנה מקרא זה לאומרו בתפילת המנחה בשבת, [תשובה] יפה הוא להיות בשבת בתפילת המנחה ולא בתפילת החול, שבודאי אין תפילת המנחה של שבת כתפילת

השגה וכינוי רק במדות - זרק במופעלים

ובביאור הדברים, נקדים מה שכתב לפרש דברי הזהר מרן הק' הרמח"ל זי"ע בספרו הק' והנורא 'אדיר במרום'⁵. אך טרם זאת צריכים אנו להזהר מאד ועלינו לדעת את יסוד הידוע שהרמח"ל מבאר הרבה בספריו הק' שכל מה שאנו עוסקים בעניני ספירות הק' ומדותיו של הקב"ה הדבר פשוט הוא שאין אנו עוסקים אלא בבחינות המתגלות ע"י הנהגתו יתב', ולא במהותו ועצמותו כלל, כי לית מחשבה תפיסא בי' כלל. וכן כלל הכינויים והתוארים הנמצאים בפסוקי תנ"ך ובמדרשי חז"ל, הם רק תוארים על פעולותיו והנהגתו ית' כפי שהם מתגלים בעולם.

ויתירה מזו, שגם את פעולותיו ית' אין אנו משיגים אלא בהנפעל מהן, כלומר על דרך משל שאם אנו רואים צל אשר לו תואר ראש ורגלים ואנו רואים שאותו הצל מהלך, נדע מזה שיש כאן אדם ושהוא מהלך, ואפילו שלא נראה את האדם כלל אלא הצל, נדע מזה הצל ידיעה ברורה שיש כאן אדם, והאדם הוא כעת מהלך. כן על דרך זו אנו למדים מהנהגת השי"ת ופעולותיו שיש כאן בורא ומנהיג, ושיש כאן הנהגה של מדה זו ומדה זו וכו', וכל זה ע"י חלק המקבלים דהיינו הדברים הנפעלים. אבל איננו משיגים את עצם ההנהגה, וכ"ש שאיננו משיגים מהותו ועצמותו ב"ה.

והנה לש"ק מרן הרמח"ל ז"ל בספר דעת תבונות⁶, "שאפילו פעולותיו אלה שהם מושגות לנו, אין מושגות לנו אלא תולדותיהם, פירוש הנפעל ממנו ית'. אמנם לא דרך הפעולה, איך הוא ית' פועל אותה. כי כל מה שהוא בו יתברך, אין השגה שתשיגהו, ואי אפשר להשיג אלא מה שהוא בנו אנחנו נבראיו. ועל כן אף על פי שניחס לו ית' המדות אשר ניחס, דרך משל הידיעה, הזכירה, המחשבה, החמלה, הכעס, הרצון, לא נאמר מפני זה שדרך ידיעתו הוא כדרך ידיעתנו, ודרך זכירתו כדרך זכירתנו, ומחשבתו כמחשבתנו, וחמלתו כחמלתנו, וכעסו ככעסנו, ורצונו כרצוננו, וכן כולם, אלא אלו הפעולות הוא פועל, בדרך הבלתי מושג ונודע לנו כלל, אבל אלינו מגיעים באותו הענין, ואותו חוק שהוא רוצה"⁷.

חול. משום שבחול בשעת המנחה תלוי דין בעולם, ואינו עת רצון, אבל בשבת שכל רוגז הוסר, והכל נכלל יחד [הדין והחסד], ואע"פ שהדין נתעורר, הוא התבשמות [שאדרבא, הדין נמתק], וע"כ צריך פסוק של יחוד ליחד את כל המדרגות, כי כשיש יחוד, הדין מתחבר ונכלל ברחמים, והכל מתבשם, וע"ז כתוב עת רצון. עת רצון [פירוש] שהכל [מדת הדין ומדת החסד] נכלל כולו כאחד, והדין מתבשם [דהיינו שהוא נמתק] בזמן ההוא ויש שמחה בכל.

⁵ עמוד רט.

⁶ סימן מו.

⁷ והיוצא מדבריו אלו, שכשאנו קוראין אותו ית' ישר או נאמן, א"א לחשוב עליו שהוא יתברך הוא ישר או נאמן, כי השגתנו בעינינו אלו הם מוגבלים, ואיך אנו נחשוב חלילה וחלילה דברים מוגבלים על א"ס ב"ה ח"ו. אלא צריכים אנו לחשוב בזה הוא "מה הם מעשיו ופעולותיו של אדם ישר ונאמן" ולהסיק מזה מה יהיה פעולותיו ית' אלינו, היינו לפי מה שאנו מקבלים ממנו ית'. ע"ד משל אדם ישר ונאמן מקיים דיבורו, ואינו משלם רעה תחת טובה, וכדומה, כן הוא מדותיו ית' אלינו שהוא משלם שכר לשומרי מצוותיו ומעניש לעובריהם (ישר), ומקיים דיבוריו והבטחותיו (נאמן), וכן ע"ד זה בכל הכינויים והתוארים הנמצאים בפסוקי תנ"ך ובמדרשי חז"ל כ"ל.

רצון הוא במהות – אין בו גילוי וטעם

ומרן הרמח"ל בספרו הק' אדיר במרום⁸ מבאר דברי הזה"ק שהבאנו זה עתה, וגם מדבר מזה הענין אשר דברנו, שאין אנו משיגים כלל וכלל והכל על דרך הנ"ל. וזלש"ק, "ואמר עוד, 'מצחא דגולגלתא רעוא דרעוין' וכו'. ואפרש לך עתה מהו ענין הרצון, שנקרא המצח כך מצח הרצון. ובאמת הוא סוד גדול ועמוק מאד. דע, כי מלת רצון יש לה הרבה הוראות. רצון יורה על המחשבה הרצונית, רצון יורה על מה שא' רוצה שיהיה, והוא כמו גזרה שכלית. רצון יורה על חפץ וחשק, רצון יורה על כוונה התכליתית, רצון יורה על פיוס וסבר פנים יפות, וזהו באמת סוד גדול.

הנה מה שאנו מדברים במאציל ית"ש, הנה כבר פשוט, הוא שאין אנו מדברים רק בבחינת פעולותיו, ולא בבחינת מהותו ועצמותו כלל. ותדע שאפילו מה שאנו מזכירין אותו בשם אין סוף ב"ה, אין הכוונה על עצמותו כלל, אלא על פעולותיו. ופירוש הענין, כי כיון שאנו יודעין, שהמאציל האציל את כל אלה שהאציל, א"כ אין ידיעתנו בו, אלא שהוא אור פשוט מאיר, ור"ל מאיר, שמגיע הארתו אל האחרים, אך שנבין מהו האור הזה, לא יעלה בדעתנו, כי על כן נקראהו אור פשוט, מפני שלא נוכל לדבר ממהותו כלל, רק נדע שהוא מאיר, ונדבר מהארתו, ולהארה הזאת אנו קוראים אין סוף, כי באמת אין לה גבול כלל, כמו שאין גבול לעצמותו. והענין, כי כאשר השמש גדרו הוא עצם מאיר, כן המאציל ית' נאמר שהוא אור פשוט מאיר, וכאורו כן הארתו, ולא מזה ולא מזה נדבר בבחי' מהותם, אלא בבחינת הנמשך מהם, ובאמת עצמותו הוא נעלה מכל דבור ומלה, אפילו על הנמשך ממנו לא נחשוב, כי אין לנו עסק כלל בו. כי אם איזה דבר נוכל להתבונן בהארתו, מצד הנמשך ממנו, ומצד מה שרצה בה".

ומבאר שם שההארה הזאת נקרא רצון. והענין הוא, שסיבת כל מציאות הנאצלים והנבראים הוא מכח שכך הוא רצון העליון, ועצם רצונו יתברך הוא המקור והסיבה כל הנמצאים, ורצון הקב"ה מהווה את הדבר, ולא חסר עוד מאומה שנצרך לעשותה למציאות, והכל נעשה מהרצון העליון ית'. ואור א"ס נקרא בשם רצון, וכמו שפירש שם, שאנו קוראים לרצון זה אור, היות והפועל יוצא שאנו רואים הוא ההארה שזה מאיר לנו וממציא מציאתינו, והיות וכ"ז בא מרצונו הפשוט, ממילא נקרא האור רצון.

וביתר ביאור אפ"ל ע"ד משל, דאם נרצה לעמוד על עצמותו ומהותו של אדם, אזי צריכים להתבונן ברצונותיו של האדם, דהיינו רצונות האדם שאין להם סיבה או טעם, אלא שרוצה בכך ותו לא. כי בעת שהאדם רוצה לעשות איזה דבר ויש לו טעם וסיבה למה רוצה לעשותו, אין זה נחשב כרצון האדם, כיון שיש לו סיבה אחרת שבעבור זה הוא עושה את הדבר, וזה הכריחו לעשות את הדבר, הכרח מכח שכלו ודעתו המכריחו לכך, אבל אין זה נחשב לרצונו באמת.

אולם כאשר אין לאדם סיבה וטעם מדוע רוצה הוא בכך, והוא רוצה זאת רק מפני שזהו רצונו ותו לא מיד, וכשישאלוהו מדוע הוא רוצה דווקא דבר זה, לא יוכל להשיב מילתא בטעמא שתהיה מובנת לאנשים אחרים, זה נחשב רצונו האמיתי של האדם, כי רצון לא תלוי בטעם. וזה הענין המבואר בכ"מ שרצון הוא ענין שלמעלה מטעם ודעת. ועצם

⁸ ש.ס.

נפש האדם מתגלה ברצונו, כמו שפירש רש"י את הכתוב 'אם יש את נפשכם' היינו רצונכם, משום שהנפש האדם מתגלית ברצון שלו.

וזה הענין ג"כ כלפי מעלה, שרצון העליון אינה כשאר הספירות שיש בהם השגה, עכ"פ במה שנתהווה על ידם, ונפעל על ידם וכנ"ל, כי הרצון אין שייך בו גילוי וטעם כנ"ל, ולכן לא שייך להשיגו כלל וכלל כי הוא שייך למהותו ועצמותו יתב"ש.

וכבר ביארנו כמ"פ שמצינו ענין זה בענין ספירת הכתר שמצינו בכתבי האר"י ז"ל ושאר מקובלים שאינו בבחינת מדה ממש, ולזאת מצינו שפעמים מחשבים את הכתר בין הספירות, ואז מחשבים את הג' ספירות הראשונות, שהם המוחין, כתר חכמה ובינה, ופעמים שאין הכתר במנין הספירות, ואז מונין הג' ראשונות, חכמה בינה ודעת. וביאור הדברים הוא כנ"ל, כי הכתר מורה על רצון העליון, ולכן אין הוא נחשב כמידה וספירה וכנ"ל⁹.

יחודא עילאה ותתאה – ידיעה ובחירה

וידוע¹⁰ שיש בחינה של יחודא עילאה, ובחינה של יחידא תתאה. וידוע שיש בבריאה ב' בחינות, בחינת ידיעה, ובחינת בחירה. בחינת הידיעה, שהוא ענין גבוה מאד, הוא מכוון כנגד בחינת יחודא עילאה. וענין הבחירה, שהוא נהג בעולמו, ועל דרך זה הקב"ה מנהיג את העולם, הוא מכוון כנגד בחינת יחודא תתאה, ובספה"ק תניא, בשער היחוד והאמונה¹¹ האריך בזה הענין הרבה.

ובענין ב' בחינות היחוד אלו שאמרנו, דהיינו יחודא עילאה ויחודא תתאה, מבואר מדברי רבותינו הק'¹², שבחינת יחודא עילאה הוא בחינה מצד מעלה, שהכל אחד באחדות גמור, ולא חל ולא ניכר שום שינוי כלל, והכל בטל לאוא"ס ב"ה. ובחינת יחודא תתאה, הוא מבחינת המקבלים, ולפי השגתנו כאן בעולם הזה שאנו בתוך גבולות של מקום וזמן וכו', ויש הנהגה של בורא שהקב"ה ברא את הברואים ומחיה אותם, ומצוה עליהם לשמור ולעשות את דברו, והם נראים כלפי חוץ כדברים נפרדים מהבורא.

ובחינות אלו הן גם לגבי העולמות. ועולם האצילות הוא בבחינת יחודא עילאה, לעומת העולמות שלמטה ממנו, שהם עולם הבריאה והיצירה, אשר לגבי עולם האצילות הם בבחינת יחודא תתאה. כי בעולם האצילות¹³ הכל הוא

⁹ והסיבה שאנו מחשבים את בחינת הדעת במקום הכתר, כי הדעת הוא גילוי הרצון, דהיינו כתר כנ"ל, ואכהמ"ל.

¹⁰ לא נכנס כאן לעומקם של דברים כי ארוכים ועמוקים הם מאד, ונדבר כאן מעט מזעיר רק הנוגע ושייך להבנתו כפי ערכנו, והנוגע לנו לעבודתנו.

¹¹ ובעיקר בפרק ז' כשבא לבאר מש"כ בזהר (בראשית יח): שפסוק שמע ישראל וכו' מורה על יחודא עילאה, וברוך שם וכו' על יחודא תתאה.

¹² ובמיוחד בספרי מרן בעל התניא זי"ע (וכן מבואר הענין בספר נפש החיים, עיי"ש ותמצא נחת).

¹³ ובעת שיהיה התיקון השלם יגלה יחוד זה לכל העולם כולו.

אחדות הפשוט כנ"ל, ולא ניכר בו כלל נבראים, והכל מאיר באור בהיר וזך מאד, ושם לא שייך כלל שיהיה ענין ומציאות שהוא נגד רצון העליון ב"ה, ולכן אין שם מקום בחירה.

וכל שהעולמות יורדים מטה, יותר כך יש מקום ובחינה יותר לענין בחירה, דהיינו שיש ענין של הסתר וכו'. ובעולמינו, עולם העשיה, שהשי"ת ברא את עולם העשיה באופן שהברואים נראים וניכרים כנבדלין, ובגילוי נראה כאילו יש מציאות של בורא וברואים, ולכן שייך אצלנו ענין הבחירה, ושייך שיהיה ענין של עשיית דבר נגד רצונו ית'¹⁴.

יחוי"ע אדנות בהוי"ה – יחוי"ת הוי"ה באדנות

ומבאר מרן בעל התניא זי"ע שענין יחודא עילאה הוא יחוד ספירת המלכות בספירות העליונות, באופן של שילוב שם אדנות בהוי"ה, וביחוד זה מתגלה בעיקר עניינם של הספירות העליונות, ושהעולם בטל לגמרי מגדר עולם. וענין יחודא תתאה הוא יחוד ושילוב שם הוי"ה באדנות, שביחוד זה מתגלה בעיקר ענין המלכות. ובנוסף להארה מצד ענין המלכות, מאיר ומתגלה במלכות גם הארה מדרגת הספירות העליונות. אבל כיוון שעיקר התגלות יחוד זה הוא בעולמינו, לכן הוא מתגלה על דרך זה, דהיינו מצד ענין המלכות, ולכן יש לו בחינת של תפיסת מקום, בגדרי זמן ומקום.

הבריאה הוא גילוי הרצון – גילוי ידיעה ובחירה

וכאמור שכל מציאות הוא גילוי רצון העליון ב"ה, דהיינו מאחר שעלה ברצונו ית' שכך יהיה, נעשה כך המציאות, נמצא שיש שני בחינות של גילוי הרצון יתב', גילוי רצון שיהיה הכל בהתגלות של אחדות גמור ונמצא שאין כאן בחירה וכנ"ל, וגילוי רצון העליון ב"ה שיהיה בחירה, וזה ע"י שברא את העולמות התחתונים כנ"ל. וגילוי הרצון שבעולמות העליונים לא שייך שיתגלה כאן בעולם התחתון, כי אילו היה מתגלה היה העולם התחתון במדרגת העולם העליון והיתה מתבטלת הבחירה, והבוב"ה עלה ברצונו ית' שיהיה גם ענין הבחירה¹⁵.

תכלית התיקון – גילוי רצון הראשון

ובביאור ענין זה מבאר הרמח"ל זצ"ל כדרכו באופן נפלא¹⁶ בזה"ל, "ואשלים לפרש לך ענין הוראות הרצון ותבין כל הסודות האלה על מתכונתם, הנה אף על פי שמה שנראה בענין הצמצום ותולדותיו אינו אלא ההנהגה הזאת הנמצאת לצורך הבחירה וכו', אך באמת אין זה סוף הרצון וכאשר נבין הכוונה התכליתית בזה הדבר נבין מהו רצות הרצון באמת, כי רוצה הרצון להעמיד הדברים במדת דין להעניש החוטאים ולתת שכר טוב במשפט ולא בצדקה אל הזוכים וכבר נתפרש זה

¹⁴ ואף שגם זה הוא רצונו ית"ש בסופו של דבר, אין להאריך בעומק הענין הזה שהוא מהדברים שהם מכבשונו של עולם.

¹⁵ וכמו שכבר ביארנו לעיל שרק אז שייך שע"י עבודתו יתגלה מלכותו כאן בתחתונים, שזה היה רצונו ית' בבריאת העולם שיהיה לו דירה בתחתונים.

¹⁶ שם עד ריא.

במקום אחר, אבל אין זה תכליתו כי התכלית האמיתית הוא שהכל יתוקן וחשב מחשבות לבלתי ידה ממנו גדה, והכוונה העיקרית היא להחזיר הרע עצמו לטוב שהוא דבר הראוי להעשות מן הנבראים ממנו, וגם זה כבר פירשתי היטב במקומו¹⁷.

ונמצא כשאנו אומרים שהוא רוצה בהנהגה הזאת האמת שהוא רוצה בסוף הענין שהיא הנהגה הנצחית, פירוש שמעשה הצמצום שנראה שהיו תולדותיו רק עניני הנהגה הזאת אינו כן, כי אדרבה מעשה הצמצום כך נעשה להיות הנהגת הבחירה נגמרת בהנהגת הנצחיות שהרע יחזור לטוב אלא שכדי לבוא אל התכלית צריך לעבור דרך האמצע והיא ההנהגה הזאת. ובעוד שהוא רוצה כך הנה תכליתו הוא הסוף והיינו התיקון וזה התכלית אליו נוטה הרצון ודאי לא בדרך רצות אלא בדרך הפיץ וחשק כי הוא אינו רוצה לרצות בו כי מסר הדבר אל בחירת התחוננים אלא הוא חושק בזה ורוצה בהנהגה הזאת עד זמן רצותו בהנהגת התיקון שהוא סוף רצון הראשון¹⁸.

ומוסיף לבאר שם בזה"ל, "והנה כמו שבמצח ז"א ששם מקום הנהגה עומד הרצון בבחינת רצותו עכשיו ההנהגה הזאת, כן בא"א [אריך אנפין] הוא מתגלה בסוד רצותו האמיתי, העומד עתה בחשק לכוונה תכליתית עד סוף כל המעשים"¹⁸.

¹⁷ עיין בקל"ח פתחי חכמה וז"ל"ק "שיער רצון העליון שלא יש שום ענין שתהיה נאה בו העבודה וכו', כמו אם ירצה לגלות יחודו בפועל. ולא זו אף זו, שזה עצמו יהיה ההטבה, ואמנם מה שהוא רוצה לגלות, הוא איך שמציאות החסרונות נתקנים בכח יחודו ואמנם גם זה יהיה בכלל העבודה, גילוי היחוד עצמו, שבני אדם העובדים הם ימשכוהו לגלותו ולתקן כל החסרונות, ותראה מה יהיה שכרם היחוד המתגלה, שיהיה נגלה אליהם שישגיגוהו. וזאת היא ההטבה השלמה וכו', וכשישיגו היחוד מגולה כראוי, אז יהיה התענוג השלם עוצם התענוג שיכול להיות לנשמות".

וראוי להעתיק כמה מלשונות הרמח"ל ז"ל בספרו הגדול 'דעת תבונות' בענין זה:

"נמצא, שגילוי יחודו זה הוא מה שרצה בו הרצון העליון, ועל פי כונה זאת חקק חוקות נבראיו וכו' וכל המסיבות אשר גלגל וסבב, הם מה שצריך כדי לבא לתכלית הזו. והנה נוכל לומר שכל העולם ומלואו, וכל אשר נוכל להתבונן בו, הכל תלוי ועומד על ענין שלימות יחודו ית' שרצה לגלות בפועל לעיני הנבראים האלה" (סי' ל"ו).

"מעלת הנה כבר ראית מה שאמרתי לך למעלה כבר, מה נשתנה כח מעלת היחוד הזה מכל שאר המעלות אשר לשלמות - שזה הוא הנותן מקום להילוך הזה של חסרון ושלמות, עבודה וקיבול שכר. כי אמנם אם לא היה רוצה הרצון העליון אלא לגלות מעלות משלמותו, לא היה לו לפעול אלא דברים שלמים לפי השלמות שהוא רוצה לגלות, ולא היה ראוי שיהיה בהם שום חסרון כלל, כאשר כבר הקדמנו, שלברר כל מעלה אחרת חוץ ממעלת היחוד - אין שייך להראות חסרונות. ואם לא היה חסרון - לא היה מקום עבודה לאדם, ולא מקום שיקבל שכר. אך כשבחר שהמתגלה משלמותו יהיה יחודו ית', אז נמשך מזה שיהיה חסרון בנבראיו, שהרי צריך להראות החסרון כדי להראות שלילתו" (סי' מ').

"ותראי שכבר תכלית סיבוב הגלגל הסובב והולך, הלא הוא גילוי היחוד העליון, במה שהרע עצמו ישוב להעיד על יחודו ית', בשבב הרע עצמו לטובה, דהיינו ענין (ישעיהו יב, א), "אודך ה' כי אנפת בי" (סי' קנ"ח).

¹⁸ ומצינו כעין זה בדברי התניא ז"ל, ע, רק שהוא מבאר החילוק באו"א [אבא ואמא] שהוא ייחוד תמידי, בלי הפסק, בבחינת יחודא עילאה, מה שאין כן יחוד ז"א ומלכות [קוב"ה ושכינתי] שהוא יחודא תתאה, שאינו תמידי. ומבאר שלכן נקראו או"א בשם "תרין ריעין דלא מתפרשין", מה שאין כן בז"א ומלכות, שאינו ייחוד תמידי. (אבל בשרשם הכל ענין אחד ואין שום סתירה ביניהם, ואכהמ"ל).

תפילת המנחה בשבת – המתקת הדין בגילוי רצון הפנימי

ובזה נבוא לבאר מש"כ שם¹⁹ בביאור דברי הזהר הנ"ל, בענין סעודה שלישית. וז"ל, "והנה ביום שבת בזמן המנחה מתעורר גם כן הדין של הז"א וכו' אך הסוד הוא כי כל זמני החול מתמתקין בשבת, ולכן בזמנים אלו מתעורר ההתעוררות עצמו של החול, אלא שמיתוק השבת גובר עליהם. ועל כן כשישראל אומרים תפלת מנחה, אז הולך התיקון אל הלב כמו בחול, ומתעורר הדין של הז"א כמו בחול, אבל בהיות כח השבת ממתק אז, יתגלה הרצון מצד סוף הרצון, שחוזר כל רע לטוב, ואז נמתק דין ז"א, והס"א אינה שולטת כלל. ונמצא מיתוק זה הוא מיתוק גדול, כי מצד אחד מתגלה כח הדין, מה שאינו מתגלה בזמן אחר, ולמתקו צריך גילוי הרצון הפנימי, ואז ניתן מיתוק גדול. והנה אז נקרא מנוחה, מה שבחול נקרא רק מנחה, כי ברחל הוא התיקון הגדול. והוא סוד, ועל מנוחתם יקדישו את שמך. אך כדי שנוכל להמשיך כח המיתוק הזה, אפילו בזמן אחר, כמ"ש למעלה, תיקנו לומר פסוק זה, ואני תפילתי וכו', להמשיך משם העת רצון לצורך החול, ולפרט תפלת כל המתפללים. וזהו כונת הפסוק, ואני תפילתי וכו', לכל זמן אחר". והדברים נוראים ונפלאים²⁰, וננסה עכשיו לבאר עומק דבריו הק' יותר.

רעוא דרעוין – גילוי ראשית המחשבה

ראשית המחשבה ישראל – ממנו נברא העולם

והנה ידוע כי התענוג למעלה נשפע ע"י עבודת בני ישראל מלמטה, שע"י עבודת בני ישראל למטה מקבל הקב"ה תענוג ומתעורר היחוד למעלה, וסוד עבודה זו נקרא בשם העלאת מ"ן. וא"כ יש להבין האיך נבראו עולמות בריאה, יצירה, עשייה, שנמשכו ע"י יחוד עליון בעולם האצילות, והלא עדיין לא היה אדם לעבוד את בוראו להעלות מ"ן. והנה האר"י ז"ל וגוריו ביארו הענין ע"ד העלאת מ"ן מיניה וביה, שהקב"ה בעצמו העלה מ"ן. והנה ענין זה הוא ענין עמוק ורחב בספרי תורת הח"ן.

ומצינו לרבותינו הק' תלמידי מרן אור שבעת הימים הבעש"ט ז"ל, שביארו הענין ע"ד שההעלאת המ"ן היה ע"י שהעלה קוב"ה כביכול במחשבתו ית' את עבודת בני ישראל, וההנאה שיהיה לו מבני ישראל בעת שיקיימו את התורה ומצותיה, וזה עורר למעלה הנאה ע"ד העלאת מ"ן, כדי לאפשר היחוד למעלה לברוא עולמות התחתונים.

ומרן המגיד הק' מקאזניץ זי"ע בפירושו על ספרא קדישא של רב האי גאון ז"ל על תפילת אנא בכח שתיקן התנא האלוקי רבי נחוניא בן הקנה כתב בלש"ק כזאת, "וכפי ערך המ"ן שמעלת ומתפארת לפניו, כן הורדת השפע בנשמת הצדיקים, כי אין טיפה יורד מלמעלה עד שיעלו טיפיים מלמטה וכו', וזה התענוג נק' אם אצלו, כי כמו שהתינוק מקבל מאו"א [אבא ואמא] כן כביכול מקבל מכנסת ישראל, וז"ש ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים. והנה זה התענוג עלה לפני הקב"ה ובוזר ברא העולם בשביל ישראל, והגם שעדיין לא היו ישראל אלא עלתה במחשבתו, ולכן זה נקרא ת"ג בכלל סבא

¹⁹ עמוד רמד.

²⁰ וכדאי לעיין שם כל אריכות דבריו הק'.

שהיה קודם שנברא עולם²¹, ורמוז' בשמות אהי"ה אשר אהי"ה, כי אז היה גנוז במחשבה ועתיד לצאת לפועל כאשר הישראל מקיימים התענוג ואז נק' הוי"ה בהוה". והדברים נפלאים עד למאוד.

והנה בענין מחשבתו הקדומה של הקב"ה בבריאת העולם שהיתה רק עבור עבודת בני ישראל בעולם העשי' עולם השפל עם כל ההסתרות, יש להביא דבריו הנפלאים של מרן הרב בעל התניא זי"ע הכתובים בספר תורה אור²² בזה"ל, "הנה ידוע שיש בכל עולם ד' בחי' דצח"מ, והדומם הוא למטה במדרגה מצומח והצומח למטה מן החי כו' והעילוי שכולם הוא בחי' המדבר. ולכאורה תמוה דא"כ מפני מה הארץ דוקא תוציא צמחה שהצומח יהי' גדל ונולד ונמשך מעפר הארץ הלא הצומח הוא למעלה מהדומם שהוא העפר. אך הענין, דלא ראי זה כראי זה שאע"פ שהדומם למטה במדרגה מן הצומח עכ"ז יש בו מעלה יתירה מצד שרשו שלמעלה מבחי' צומח וחי כו'. דהנה ידוע מחלוקת התנאים בגמ'²³ חד אמר שמים קדמו לארץ כמ"ש בראשית ברא כו' את השמים ואת הארץ, וח"א ארץ קדמה כמ"ש ביום עשות כו' ארץ ושמים ואלו ואלו דא"ח שבמחשבה ארץ קדמה לשמים וכשברא ברא השמים תחלה.

והענין כי סוף מעשה במח' תחלה פי' כי הארץ לפי שהיא סוף מעשה ע"כ שרשה במח' היא בבחי' תחלת המחשבה, אבל השמים שהם תחלת המעשה הם אחרוני' במחשבה כי זהו הכלל שהסוף מעשה עולה תחלה במחשבה, ולכך הצומח למעלה מהדומם וכן החי למעלה מהצומח כו' שזהו כפי סדר ההשתלשלות דדצח"מ בעולמות שבחי' הדומם ועפר הארץ הוא בחי' סוף מעשה וצומח וחי למעלה ממנו במדרגה והוא ענין שמים קדמו לארץ. ומ"מ מצד שרשן במחשבה הקדומה הרי ארץ דוקא קדמה לכולם במחשבה. לכן דוקא בה יש הכח והיכולת להוציא צמחה מצד שרשה הנעלה ולכן הצומח והחי והמדבר כולם מקבלים ממנה כו'".

והיוצא מתוך דבריו הקדושים שהאדם שנברא אחר כל הברואים בסוף המעשה שורשו במחשבה תחלה עוד קודם שעלה לפניו ית' לברוא את כל היקום, כי תחלת מחשבתו של הקב"ה היה על האדם שיהיה בסוף כל המדרגות בעולם ההסתר בתכלית הריחוק, ומשם יעבוד אותו ויעלה הכל שוב לשורשו.

ראשית המחשבה - ברעוא דרעוין

הנה בספה"ק²⁴ מבואר דהזמן שעלה בלב ית"ש לברוא העולם היה בזמן מנחה תיכף קודם בריאת העולם, דהא בריאת העולם היתה אור ליום ראשון בתחילת הלילה כמו דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד. וממילא נמצא דבשבת שלפני

²¹ כמו שהאריך רבינו לעיל הרבה פעמים (אות ד' הערה כ"ח וע"ח, ואת ט"ז קודם הערה כ') שהתגין הוא המסירות נפש שמעלין ישראל, ות' מתחלף בס', וג' בגימ' אב, וזהו הסבא שהוא עתיקא, של ידי מחשבת ישראל נעתק ממקומו, מבלתי בעל גבול לגבול, וגם נקרא סבא, שהיה קודם שברא העולם [פתילת הניר].

²² פרשת ויגש.

²³ חגיגה יב.

²⁴ עי' זרע קודש פרשת חקת, בני יששכר שבתות מאמר ח' סימן א' ועוד.

בריאת העולם²⁵ בזמן מנחה לפנות ערב עלה במחשבתו יתברך התענוג הגדול שיהי' לו מעבודת בני ישראל בכל הדורות כנ"ל. ומכח זה ברא כל היצור וכל אשר בה. ובכל שב"ק בעת רעוא דרעוין מתעורר אותו ענין שוב. וכך כתוב בספה"ק מאור ושמשי²⁶, "מה שבא בספרי חכמי האמת ובזמר בני היכלא שבסעודה שלישיית של שבת הוא רעוא דרעוין, הטעם הוא כי להבין ענין רעוא דרעוין קצת, הוא כביכול כי כשלאדם נופל במחשבתו לעשות איזה דבר הנה כבר אמרנו שבכל דבר שמחשב היא בחינת היו"ד ספירות, כי בתחילתו דרך משל נופל בשכלו לבנות איזה בנין²⁷, וכשנפל בשכלו הוא מתבונן איכות הבנין וצורתו²⁸, ועל איזה דרך הוא אוהב שיהיה הבנין משוכלל²⁹, גם מתירא שבאם לא יבנה בנין זה או לא יעשה עסק זה יגיע לו היזק פלוני³⁰, גם מחשב התפארת שיהיה לו בעשיית דבר זה³¹, וכן כולם הם על דרך זה³².

אמנם הנה רצון האדם אין באפשרי לתוארו בשם רצון, רק מראשית המחשבה ואילך הוא רוצה בדבר שנופל במחשבתו, אמנם מאין נפל במחשבתו לחשוב מחשבה זו ומי שעורר את רצונו דבר זה אין האדם יודע כלל, כי קודם שבא לחשוב דבר זה הרי היתה המחשבה אפס ואופס, אמנם כביכול אצל הבורא ברוך הוא אינו כן כי הוא מתואר בשם אהיה אשר אהיה, והנה שם אהי"ה הוא מתבאר שיהיה אחר כך, והוא ענין רצון שרוצה במחשבתו שיהיה דבר זה, ואולם באין סוף ברוך הוא יש רצון המעורר כל הרצונות, ואי אפשר להבין זאת ולתאר כלל בשכל האדם שאי אפשר לומר כלל שיהיה לו רצון קודם שנפל במחשבתו הדבר שחושב.

וזהו אהיה אשר אהיה שרומז על רצון של רצונות, וזהו רעוא דרעוין שפירושו רצון הרצונות שמעורר כל הרצונות. והנה תחילת הבריאה התחילה מתחילת יום ראשון ואילך, ותחילת יום ראשון הוא תיכף אחר שבת ברגע של יציאת השבת ומאז ואילך התחילו שבעת ימי המעשה, נמצא שרצון המעורר הרצון לבריאת העולם הוא קודם לכן טרם שיתחילו ימי המעשה והוא הסעודה שלישיית, ולכן בזמן אותו הסעודה הוא רעוא דרעוין, והבין".

²⁵ שבריאתה היתה כבר קודם בריאת העולם כפי שהבאנו מקדמונים בספרינו מלכא קדיש בח"א, חלק המאמרים, מאמר י', עיי"ש.

²⁶ דברים, מאמרים מלוקטים, רמזי שלוש סעודות.

²⁷ שהוא בחינת החכמה.

²⁸ והוא בחינת הבינה.

²⁹ היינו בחינת החסד.

³⁰ בחינת הגבורה.

³¹ בחינת התפארת.

³² התשלשלות הענין עד בוא הענין לגמר נמשכים ע"י המדות שאחריהם, שהם נהי"ם.

ברצון השבת משתכח כל הרצונות

וזה לש"ק ספר אור יצחק להגה"ק מראדוויל ז"ע³³, "אחיי אהובי, ראו את גודל המתנה טובה שנתן לנו השם יתברך את השבת קודש, שבזו המנוחה של שבת קודש יכול האדם לקיים כל הרצונות של כביכול ב"ה, כמ"ש כל המקיים שבת כהלכתו כאילו קיים כל התורה כולה, והתורה הקדושה היא הרצונות של כביכול ב"ה, וזהו שאמר הזוהר הקדוש כד מטא עידן דצלותא דמנחה דשבתא רעוא דרעוין אשתכח בלשון רבים, היינו שבשבת קודש הוא רצון כזה שיכול האדם לקיים כל הרצונות של כביכול ב"ה, ואך בהמנוחה שלימה שאתה רוצה בה, ושבת היא רצונו שבו נכלל כל הרצונות, וזהו רעוא דרעוין אשתכח, ברצון השבת משתכח כל הרצונות".

ראשית המחשבה – בשבת היתה

והיוצא מכל זה כי בעת רעוא דרעוין שנתעורר אז הרצון לברוא העולמות, עלה אז התענוג להקב"ה שעתידין בני ישראל לעבדו בכל לבם, ומכח זה התענוג נעשה היחוד מיניה וביה באותו שעה שיברא העולמות בפועל. וממילא מבואר להפליא את דברי הרמח"ל ז"ע, דהיות ובעצם כל סיבת הרצון בבריאת ענין הדין והצמצום, שע"ז יש בחירה למטה, היתה רק כדי שע"ז יבוא הכל אל התיקון השלם שזה הרצון האמיתי. ואותה זמן, קודם בריאת העולם, שהיה רק האור א"ס, עלה במחשבתו ית' התענוג שיהיה לו מעבודת בני ישראל ע"י מסירות נפשם, וע"ז הם מביאים את כל הבריאה לתיקון השלם שזה רצונו האמיתי, הוא הזמן שהיה יחוד בהרצון (דהיינו השתי רצונות, הרצון בבחינת רצונו עכשיו - בכדי שיהיה לאדם הבחירה, והרצון בסוד רצונו האמיתי וכמבואר לעיל), שמצד אחד לא היה עולם כלל והיה הוא ית' לבדו, ומצד אחר עלה במחשבתו את ענין הצמצום והדין, שיברא העולם, ודייקא שם יהיה עבודת בני ישראל כדי לתקן העולם להתיקון השלם, שהוא כאמור הרצון האמיתי וכנ"ל ברמח"ל, ואז מתעורר ענין גילוי הרצון מצד סוף הרצון שחוזר כל רע לטוב אשר הוא המיתוק הגדול ביותר, וכנ"ל שבזמן מנחה אז עומד גם בחינת ז"א³⁴ במצחא דא"א³⁵.

רעוא דרעוין – כביכול מחזיק לקבל הכתר מעבדיו

אמרו חכמנו ז"ל שאי אפשר לו לאדם לעבוד את הבורא יתב"ש לעשות את מצותיו ולהתגבר על יצרו אלמלא שהקב"ה עוזרו³⁶. ואם בעשיית המצות והתגברות על היצר אמרו זאת, על אחת כמה וכמה שנכלל בזה אשר כדי להגיע למדרגות גדולות והשגות גבוהות בעינין סייעתא דשמיא לזכות בהשפעות והארות גדולות.

ויתירה מזו, לפעמים יגיע האדם ברוב השגתו ודבקותו לדרגות גבוהות כל כך, אשר חיל ורעדה וחרדת קודש יאחזמו מגודל המראה וההשגה אשר ישיג, והוא יאלם דומיה ולא יוכל עשות מאומה מחמת האימה הגדולה למול החזיון אשר

³³ משפטים.

³⁴ דהיינו הנהגת ענין הבחירה שהוא יח"ת.

³⁵ שהוא ענין הידיעה שהוא יח"ע, וכנ"ל. וכע"ז מבאר הענין הרה"ק מראפשיץ ז"ל בספרו זרע קודש (פרשת חקת) בשם הרה"ק רבי מענדל מרימנוב ז"ל, עיי"ש ותמצא נחת.

³⁶ גמ' קידושין (ל); ואמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

נגלה לעיני שכלו והרגשת בינתו, שעל זה נצרך גם כן עזרה מלמעלה שלא יאבד את מה שנותנים לו ולא יפול ממדריגתו.

ועל דרך זה יש לומר לגבי הבחינה ומדריגה העליונה שזוכין בעת רעוא דרעוין, הזמן שישראל קדושים וטהורים מתקרבים ביתר שאת, וזוכים בעידן רעותא זו להתעלות מעלה מעלה, ולהמליך את מלכותו יתב"ש, ולהיות בדרגא של בחינת נתינת כתר מלכות בראש מלך. הרי בעת הזאת אימה גדולה נופלת על האדם, ויודעזע כל כולו מגודל היראה אשר תפול עליו מכבוד המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ, הנגלה לפניו באור יקרות, ולא יוכל לנוע ידיו ורגליו, אלא ידום ויקפא על מקומו. ובעת ההיא בא הקב"ה וכביכול מחזיק בידו לתמכו ולסעדו ועוזרו לאחוז בכתר ולהניחו כביכול על ראש מלך מ"ה הקב"ה.

נמצא לפי הדברים האלה, שבעידן רעוא דרעוין, ענין ההשתדלות שהאדם עושה בעשיית המצות, היא מעט מן המעט. והעיקר נשפע ממרום, בחדותא וברעותא, כמעט בלי השתדלות, מחמת הטעם שכתבנו.

והדברים האלו כתובים וחוקקים בספה"ק סידורו של שבת³⁷. ונאמרו שם דברים אלו, "אכן בתת ה' לנו לקדש את שורש חלקנו בגודל הוספות קדושתו בעת תפלת המנחה. הנה הוא בדמיון לא' שקרא אותו המלך וכיבד אותו להשים כתר מלכות בראשו. ואם האיש הלז חכם ומבין מדעתו ומשים על לבו הדבר הגדול והנורא אשר הוא מצוה לו לעשות. וחוזן מן כל העשיות שעושה טרם נגיעתו בכתר המלוכה מרחיצת ונקיות הידים והכרכתן במטפחת משי ולבן שלא יעשה בו ח"ו כעירות כל דהו כנאמר שם בדברינו. הן בעת בואו לפני המלך להשים אותו בראשו. כל אבריו נרתין ולבו וכל גופו ימולא בחלחלה ורתת וזיע מגודל האימה והרבות הפחד והיראה עד גשתו אליו וירא מגשת. ובפרט העשיה עצמה שימת הכתר בראש המלך, מחמת גודל החרדה ורעדה והאימה הנופלת עליו בעת ההיא, אי אפשר לו להשימו בראש המלך בענין המעולה והטובה. רק המלך הטוב כשרואה אשר גדלה אימתו ופחדו למאוד והמס ימס לבו ולא קמה עוד רוחו בקרבו ואי אפשר לו בשום אופן לעשות עשייתו על נכון מגודל האימה הנופלת עליו בעת ההיא, הוא בעצמו מסייע לו בלבישתו ויותר מה שהאדם עושה המלך עושה בעצמו.

וכזה שמעתי מפי אדומ"ר הרב הקדוש בוצינא דנהורא איש האלקים נזר הקדוש המנוח מוהר"ר יחיאל מיכל זללה"ה מגיד מישירים מק' זלאטשוב על פסוק טוב עשית עם עבדך. בדרך מארז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו וכו'. וכל עשיות המצות ודרכי בני אדם הכל נעשים בעזר אלוה יותר ממה שעושה האדם. וזה 'טוב עשית' כל הטוב שנעשה הכל אתה לבדך עשית ורק 'עם עבדך' שאני עבדך נטפל לך בעשייתם. ומכש"כ דכש"כ עתה בעת תפלת המנחה שאנו עומדים במקום גבוה ונורא מאד ומעטרין את המלך מלכי המלכים כביכול ב"ה בעטרות וכתרים גדולים, בתפלה ובקדושה של התפלה. כלום אנחנו יכולין לעשות דבר ולדבר אף דיבור קל מרוב יראת הקדושה אם לא מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו.

וכמו שמסיים באגדת בראשית על ענין סנדלפון קושר קשרים לקונו³⁸, בא וראה כמה גדולתו ושבוהו של הקב"ה שבשעה שמגיע הכתר לראשו מחזיק עצמו לקבל הכתר מעבדיו וכו' ע"כ. ושמו הגדול ית' נחשב לפניו כאלו אנחנו היינו עושים כל הדבר בשלמות לכן הטוב עשית אתה בעצמך ואנו טפילין ונטפלין להדבר ההוא. ולכן אנו מקצרין

³⁷ חלק ראשון, שורש ט.

³⁸ עי' פסיקתא רבתי ב, וחגיגה יג:.

בתפלה הזאת יותר מכל התפלות של שבת קודש. כי היא בבחי' לך דומיה תהלה. כשאנו באין לבחי' לך בעצמך שהוא להשיג הכתר בראשך אז דומיה תהלה כי אין בנו כח לדבר אף זה המעט אם לא בעזרתך. ויראים ובושים אנחנו אף להסתכל במקום הנורא הזה אשר לא שזפתו עין רואה.

והיא היא תכלית הידיעה אשר לא נדע שאין לנו לשבח במקום הזה, כי אם בשבח הזה שאנו משבחין מלך גדול אשר לא נודע לנו איכות מהותו וגדולתו כעין המשל שכ' החובת הלבבות בתינוק שנולד בבור בית האסורים. ומיום הולדו לא ראה אור כי יהל ולא היה אף פסיעה אחת חוץ מהבור הזה ומאת המלך היה נשלח אליו מאכל ומשתה ובגדים לכסותו והתחיל התינוק הלז לשבח את המלך בפני עבד המלך המביא לו כל זאת. ואמר מה גדלה גדולת המלך שכל הבור הזה הוא שלו והתחיל העבד לצחוק בפניו ואמר לו הלא שבחך הוא גנות גדול להמלך לשבח אותו בבור ד' על ד'. ואשכילך בינה איך תשבח את המלך והוא כי אף שאין אתה יודע מגדולת המלך וממשלתו בכל המדינות. אבל ע"כ אתה יודע שאין אתה יודע מגדולת המלך כי אינך רואה בעיניך אף אפס קצהו מגדולת מלכותו. וע"כ שבחו בפיק תרצה לומר אני משבח למלך גדול שאין אני יודע מגדולתו כלל. וכן אנו בשבחינו ידוע מאמ' רז"ל³⁹ משל למלך שהיה לו אלף אלפי דגרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו ואך מי שעיני שכל לו ויודע כל זאת אומר בשבחו שאני משבח להקב"ה שאין אני יודע אף אפס קצהו מרוב גדולתו וזיו הדרת קדשו.

וזה שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים כמ"ש פי' שאמרו אף אם ישראל יודוך ויהללוך את שמך בשבח כל גדולת הארץ מה אדיר שמך בזה וכנ"ל והלא גנאי הוא לו. וע"כ תנה הודך על השמים שאנחנו מכירין גדולתך ביותר ויותר מאת האדם אשר על הארץ. ואך ישראל לדבר מדברים שלמטה ומי כעמך ישראל וכו'. ומסיימין ועל מנוחתם יקדישו את שמך כי אין לנו כח כי אם לקדש ומהות הקדושה נעלם מאתנו.

וזה שמקדימין ואומרים ואני תפילתי לך ה' עת רצון, פי' כשאני רוצה להתפלל תפילתי שתהיה מיוחדת ומכונה לך ה' לבד. אין בי כח לשבח ולומר כי אם דיבור קל הלז שהוא עת רצון שעתה עת רצון גדול ורעוא דרעוין משתכה. ותיכף אנו יורדין במחשבותינו למטה אלקים ברב הסדר ענני באמת ישעך בהאמת ורוב הישע המאיר עתה ואין לנו ידיעה והכרה בו כלל רק בזה האמת של ישעך הידוע לך ולא לנו, מזה תושיע לנו כגודל הסדרך". והדברים נפלאים ונוראים.

רעוא דרעוין – נמשך השפעתו לימות החול

וענין רצון עליון הזה אינו מסתיים עם זמן רעוא דרעוין, וניתן בנו הכח למשוך אותו רצון הנעלה שילוח אותנו למשך ימי המעשה, כמוש"כ בדברי הרמח"ל ז"ל הנ"ל "אך כדי שנוכל להמשיך כח המיתוק הזה אפילו בזמן אחר כמ"ש למעלה תיקנו לומר פסוק זה ואני תפילתי וכו' להמשיך משם העת רצון לצורך החול ולפרט תפלת כל המתפללים וזהו כונת הפסוק ואני תפילתי וכו' לכל זמן אחר".⁴⁰

³⁹ ברכות לג.:

⁴⁰ ואיתא עוד בסידור הרש"ש לכוון בכונה זו באמירת ובא לציון במוצש"ק להמשיך השפעת השבת לימות החול וכמ"ש בלשונו "ובקדושת ובא לציון למוצאי שב"ק יכוין להמשיך שפע תוספת קדושת שבת מפרצופי עולם האצילות לבריאה ותתקיים כל השבוע".